

egnshistorisk nyt

Udgivet af Egnshistorisk Forening i Gundsø

Nr. 1 - 2025 - 51. årgang

1972 - 2025

Foto juni 2024: Karl Kristiansen

*Jeg er født ved en bred af en smilende fjord,
så dybt den blev lagt ind i Sjællands jord.
Den rasler med sten, når den klukker mod kyst,
den nynner i solskin, så mild er dens røst.
Jeg lytted' til vindens og bølgerne klang,
jeg lytted', når vinterens storme de sang.
Men i sommer og sol, selv den vildeste vind,
det var dog og blev til musik i mit sind.*

Ludvig Ludvigsen (1900 - 1972)

**Indkaldelse til generalforsamling i
Egnshistorisk Forening - Se side 3**

EGNSHISTORISK FORENING I GUNDSØ ÅRSREGNSKAB 2024

INDTÆGTER

Kontingenter 2024, kr. 150		53450,00
Roskilde Bibliotek		750,00
Offentlig tilskud, RK		25000,00
Salg af kort og bøger		2600,00
Diverse salg		273,00

UDGIFTER

Trykkeri	-39698,46		
Arrangementer	-6638,90		
Sommerfest	-3908,25		
Bestyrelsesmøder	-599,50		
Julemøde	-3692,35	1710,00	
Sommertur	-27383,65	22032,00	
Porto og udbringning	-5750,00		
Gaver	-300,00		
Begravelser	-1350,00		
Kontorartikler	-7917,18		
Abonnementer	-1786,00		
Gebyr bank	-1111,00		
Resultat 2024	-100135,29	105815,00	5679,71

Status

Aktiver

Kassebeholdning per 31. december 2024	3009,50
Danske Bank, konto per 31. december 2024	231418,27
Aktiver i alt	234427,77

Passiver

Overført fra 2023	-228748,06	
Overført til Lokale og Inventar fond		80000,00
Årets resultat	-5679,71	
Passiver i alt	-234427,77	

Ovenstående regnskab er fundet i overensstemmelse med foreliggende regnskabsmateriale og beholdninger.

Jyllinge, den 20. januar 2025

Revisor Finn Larsen Revisor Gitte Skjold Jensen

Kasserer Thampdach Formand Olaf Jensen

Indkaldelse til GENERALFORSAMLING

**Torsdag den 20. marts 2025 kl. 19.00
i Laden, Jyllinge Præstegård**

DAGSORDEN

I henhold til foreningens love:

1. Valg af dirigent
2. Bestyrelsens beretning om foreningens virksomhed for 2024
3. Fremlæggelse og godkendelse af årsregnskab for 2024
4. Valg af bestyrelse og suppleanter
5. Valg af revisorer og revisorsuppleant
6. Fastsættelse af kontingent
7. Behandling af indkomne forslag (forslag skal være bestyrelsen i hænde senest syv dage før, generalforsamlingen finder sted)
8. Eventuelt.

Vedr. pkt. 4.:

Følgende bestyrelsesmedlemmer har valgt at udtræde af bestyrelsen:
Robert Tinghøj Hansen, Birthe Trampedach, Ib Nielsen, Jette Petersen.

Følgende bestyrelsesmedlemmer er på valg:

1. Ole Hannecke
2. Jacob Søegaard Nielsen

Suppleanter vælges for ét år af gangen.

Eileen Amstrup og Erik Strand ønsker ikke genvalg.

Følgende suppleanter er på valg:

1. Ole Ilsøe
2. Svend Aage Hansen

Vedr. pkt. 5:

Revisor Jytte Christiansen

Revisor Finn Larsen

Revisorsuppleant Jørgen Aare

Efter generalforsamlingen serveres der traditionen tro kaffe/te med kringle.

Herefter vil arkivleder Louise Cecilie Nielsen fra Gundsøegns Lokalhistoriske Arkiv fortælle om arkivets muligheder for at hjælpe med at fremfinde lokalhistoriske oplysninger.

Foreningens fremtid, se side 4...

Nye medlemmer af Egnshistorisk Forening 2024

Dorrit Chabert Tiufkær
Hanne og Niels Andersen
Ole Eskildsen

Hjertelig velkommen i Egnshistorisk Forening.

... Indkaldelsen fortsat fra side 3

Foreningens fremtid

Som situationen ser ud i skrivende stund, bliver vi ikke personer nok til at kunne danne en funktionsdygtig bestyrelse efter generalforsamlingen den 20. marts 2025.

Det er derfor tvingende nødvendigt med nye friske kræfter i bestyrelsen, hvis foreningen skal bestå.

Det skal være personer, der har interesse, vilje og kræfter til at udføre det arbejde, som de afgående bestyrelsesmedlemmer hidtil har varetaget.

Ellers bliver konsekvensen, at foreningen ikke kan videreføres og må opløses.

Generalforsamlingen skal derfor den 20. marts 2025 have en meget alvorlig debat om foreningens fremtid.

OBS! Vedr. kontingent for 2025

Med hensyn til foreningens fremtid opkræves der ikke kontingent før efter den 1. april 2025.

Kilderne i og omkring Jyllinge

Langs Roskilde Fjord er der mange kilder. Det er særlig på østsiden og langs Elverdamsåen mod vest. Særlig i Roskilde springer der mange kilder. De er senest beskrevet af Gorm Bruun Hansen og Henrik Denman. I og omkring Jyllinge har der også været mange kilder. De springer naturligt i skrænterne ned mod fjorden. Nu er det kun Hellig Kors Kilde, der stadig springer. Udover denne kilde er der registreret syv andre, og der har måske været et par stykker til. Ved nogle af kilderne var der egentlige brønde. Det ses tydeligt på bl.a. nogle af Brasens malerier.

Hovedårsagen til, at det kun er Hellig Kors Kilde, der stadig springer, er etablering af vandværkerne i Jyllinge. Inden det nuværende vandværk blev etableret på Smakkevej i slutningen af 1960'erne, var der tre vandværker i selve den gamle bydel. Det var et på Bleghaven ud mod Korskilde, et på hjørnet af Strandstræde og Langløbet og et på Strandvejen ud mod den nuværende Lystbådehavn.

Den mest kendte og mest beskrevne kilde i og omkring Jyllinge er Hellig Kors Kilde på Korskilde nord for den gamle bydel. Den har i gennem tiden været brugt til at vande kreaturer og får.

Kilden blev i 1984 ændret og restaureret af Gundsø Kommune, i den bedste mening, men restaureringen gjorde, at kilden blev uegnet til vanding af dyr. Ti år efter, i 1994, blev den tilbageført til sit gamle udseende, som den havde på et foto fra 1910. Det skete i et samarbejde mellem Jagtforeningen Jyllinge Holme, Egnshistorisk Forening og Fjordmuseet – naturligvis efter, at alle tilladelser var indhentet hos det offentlige.

Jagtforeningen havde interesse i at få vand i kilden igen til vanding af

deres får, og Egnshistorisk Forening og Fjordmuseet ønskede at foretage en arkæologisk undersøgelse i forbindelse med den nye restaurering.

Kilden har en lang historie. Det menes, at den helt tilbage i oldtiden sammen med Blodhøj (Blothøj), der ligger lidt nordøst for kilden, har været en eller anden form for helligdom. Munkene fra Eskilsø har senere overtaget den som helligkilde.

Det formodes, at der i middelalderen har været kildemarked på stedet.

Der blev ofret til helligkilderne både i hedensk og kristen tid. Det var typisk mønter eller andre småting, der blev kastet ned i kilden. Ved restaureringen i 1994 blev der dog ikke fundet nogle af disse offergaver.

Men det kan skyldes, at kilden hen ad vejen er flyttet, ligesom der under anden verdenskrig og årene derefter var en sumpbæverfarm i området.

Som den eneste kilde i Jyllinge springer den stadig og bruges til at vande får på Korskilde.

Fra gammel tid blev det sagt, at denne kilde gav det bedste vand i byen til at koge gule ærter i!

Hvis vi bevæger os lidt mod syd langs kysten, så kommer vi til Sct. Søren's Kilde, som ligger på græs-

arealet for enden af Bleghaven og meget tæt på fjorden. Den er nu udtørret.

Den har historisk været brugt til skylning af hørlærred, før det blev lagt ”på bleg” i græsset. Heraf navnet Bleghaven. Navnet antyder, at det også har været en helligkilde. Der er flere Sct. Sørenskilder i landet. Den mest kendte er Sct. Sørenskilde i Gl. Ry ved Silkeborg.

Sct. Søren var biskop i Køln i 400-tallet. Et jysk sagn fortæller dog, at han oprindeligt var bonde søn fra Ry, der blev munk og senere præst.

Fra gammel tid har Lilleø og Holmene tilhørt Jyllinge Kirke, derfor blev køerne fra præstegården sat på græs på Lilleø hver sommer. Inden der kom en velfungerende brønd på Lilleø, svømmede køerne over hver dag og blev vandet ved kilden.

Edvard Petersens billede fra 1895 viser Else Petersen, der var kone på Postgården, hvorfra der dengang var frit udsyn over stranden og fjorden. Når hun så, at køerne var svømmet over og stod og ventede ved brønden, gik hun ned og trak vand op til dem. Som et lille ekstra erhverv! I nærheden lidt sydligere lå Lille

Kilde, som også blev brugt til skylning af tøj.

Den er som Sct. Sørenskilde tørret ud og svær at lokalisere.

På den anden side af Fiskerihavnen finder vi Præstekilden. Den lå stort set, hvor Strandstræde løber ud i Langløbet. Navnet kommer af, at Præstegårdens kreaturer blev vandet her. De gik ned ad Havnevej og hen til kilden for at blive vandet.

Edvard Petersen 1895, Sct. Sørenskilde

Kilden udtørrede i begyndelsen af 1900-tallet, da byens første vandværk blev etableret stort set overfor på hjørnet af Langløbet og Strandstræde.

Ikke langt herfra mod syd finder vi den næste kilde, den er dog ude i fjorden ud for Chr. Færgemands Bro, der ligger en lille smule syd for ”Sygeplejerskens Hus” på Langløbet. Dette undersøiske kildespring har fået navnet Klokkehullet.

Navnet stammer fra sagnet om, at da abbed Vilhelm omkring 1175 flyttede klosteret fra Eskilsø til Æbelholt i Nordsjælland, så ville munkene også have kirkeklokken med. Den blev kørt over isen på en slæde med retning mod Jyllinge. Men ved Klokkehullet brast isen, da kilden gjorde isen tynd og usikker. Klokken for-

svandt ned i dybet og er ikke set siden.

På Klinten for enden af Kildestræde finder vi Smedekilden, hvor der også var en høj vandpost.

Maleren H.O. Brasen, som havde atelier på Klinten, har malet flere bil-

leder af kilden. Den har fået sit navn efter byens første smedje, der lå lige ovenfor ved Bygaden.

Også Smedekilden blev brugt i forbindelse med tøjvask. Tøjet blev vasket hjemme og skyllet ved vandposten, det var nemmest sådan.

Byens første vandværk var ikke så stabilt, så endnu i starten af 1900-tallet var Smedekilden stadig en vigtig leverandør af vand til husholdningerne i de omkringliggende huse. Den blev også brugt som vandingssted for kreaturerne fra Pibergården, Sværdagergård og Baunegården. Denne kilde er også udtørret og sløjfet.

Ved Lystbådehavnen finder vi endnu to kilder: Hovkilden lå, hvor Lystbådehavnen ligger i dag, og lidt sydligere var Hesteholmskilden, der løb ud af skrænten lige ud for Hesteholmen. Den er også udtørret.

Nævnes skal også Exporten på Fiskerihavnen, den får vandet fra en boring på havnepladsen. Vandet løber af sig selv uden brug af en pumpe. Exporten blev etableret i

H.O. Brasen 1914, Smedekilden på Klinten

slutningen af 1920'erne. Inden boringen på havnepladsen var der en boring tæt på Exporten, lige sydøst for den. Det fortælles, at den nuværende havneplads var meget sumpet, inden der blev boret en brønd

til Exporten. Der må derfor have været et kildevæld på stedet.

Svend Erik Christensen

Litteratur:

Gorm Bruun Hansen og Henrik Denman: Kildernes By Roskilde - Kilder og kildekraft. 2023.
Siegfred Svane: Danske Helligkilder og Lægedomskilder. 1984.
Egnshistorisk Nyt 3 - 1994.
Årsskrift 1994. Egnshistorisk Forening i Gundsø.
Interview med Gunnar Olsen. September 1991. Upubliceret.

Viggo Langer, 1925. Til venstre ses Jyllinges første smedje, der gav navn til kilden på Klinten.

Egnshistorisk Forening i Gundsø

Bygaden 19, 4040 Jyllinge
Foreningens hjemmeside:
www.egnshistorie.dk

Bestyrelsen

Telefon

Formand: Ole Hannecke, Jyllinge 3030 4231
Næstfmd.: Robert Tinghøj, Jyllinge 2021 9738
Kasserer: Birthe Trampedach, Jyllinge 2122 5349
Sekretær: Jette Petersen, Jyllinge 5040 6146
Ib Nielsen, Ågerup 4056 7701
Jacob Søegaard Nielsen, Ågerup 2220 2941

Suppleanter

Telefon

Eileen Amstrup, Jyllinge.. 2125 1817
Erik Strand, Jyllinge 2685 9326
Ole Ilsøe, Jyllinge 4088 7722
Svend Aage Hansen, Jyllinge 4042 6412

Egnshistorisk nyt

Udsendes fire gange årligt.
Produktion: Egnshistorisk Forening i Gundsø.
Redaktion: Jette Petersen, Robert Tinghøj
Hansen og Ole Ilsøe.
Layout: Jette Petersen og Conni Hejlsø.
Tryk: DK Print A/S, 4960 Rødby.
Adresseændringer meddeles til kasserer
Birthe Trampedach, tlf. 2122 5349
E-mail: kasserer@egnshistorie.dk
Kontonummer: 1551-0009205381
Årligt kontingent: kr. 150,-.

Dette nummer udsendes den 8. februar 2025.
Artikler, fotos og tegninger i bladet må anvendes
med kildeangivelse og redaktionens godkendelse.

Gundsøegnens Lokalhistoriske Arkiv

Bygaden 19, 4040 Jyllinge
Tlf. 2137 8083
E-mail: lokalgundsoe@roskilde.dk
Leder: Louise Cecilie Nielsen

Åbningstid:
Onsdag kl. 12-16

Lokalhistorisk Arkiv i Herringløse

Hvedstrupvej 20, Herringløse
Adgang efter aftale.
Kontakt Helle Simonsen på:
Tlf. 2032 5363
E-mail: erikhelle50@gmail.com

Til opslagstavlen

Torsdag den 20. marts 2025
Foreningens generalforsamling

Indhold:	side
Regnskab 2024	2
Indkaldelse til generalforsamling	3
Nye medlemmer 2024	4
Foreningens fremtid m.v.	4
Kilderne i og omkring Jyllinge	5
Diverse meddelelser	8

Fra foredraget i Laden den 23. januar 2025

Foredragsholder, museumsdirektør Morten Thomsen
Højsgaard fra ROMU fortalte ud fra emnet:
Hvor kommer du fra – Hvor føler du dig hjemme -
Hvor hører du til?
Mødedeltagerne blev via App-besvarelser på egne
telefoner draget med ind i fortællingen - det var et
meget fint og livligt foredrag!

Foto: Eileen Amstrup

